

ה' וודאי שלא יקום ולא יהיה

וְיַחַר אַף אֱלֹקִים כִּי הוֹלֵךְ הוּא וַיִּתְּיָצַב מֵלֶאֱרֶץ הַ' בְּדֶרֶךְ לִשְׁטָן לוֹ וְהוּא רֹכֵב עַל אֲתָנּוּ וְשָׁנֵי נֶעְרָיו עִמּוֹ (פרק כ"ב פסוק כ"ב)

תמוה הרי הקב"ה אמר לבלעם "קום לך אתם" ומדוע חרה אפו על הליכת בלעם? וביאר האור החיים שדקדק הכתוב לומר כי סבת חרון האף היתה "כי הולך הוא", והיינו שלא אמר בלעם בבוקר לשרי בלק שניתנה לו רשות מהקב"ה ללכת עמם אלא השכים בבוקר ויחבוש את אתונו וילך עם שרי מואב כאילו הוא עושה זאת מרצונו, ועל פי החלטתו ללא צורך בנטילת רשות כלל, כי הולך הוא מרצונו מדעתו ללא רשות מהקב"ה ועל כן חרה בו אף ה'.

וַיִּפְתַּח ה' אֶת פִּי הָאֲתָנוּן וַתֹּאמֶר לְבַלְעָם מַה עֲשִׂיתִי לָךְ כִּי הִכִּיתֵנִי זֶה שְׁלֹשׁ רִגְלַיִם (כ"ב כ"ח)

כתוב ברש"י ד"ה "זה שלש רגלים" רמז לו, אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה.

מדוע נרמזה בדברי האתון דווקא מצוה זו של שלש רגלים?

וביאר בספר שם משמאל שיש במצוה זו כדי לסמל ולבטא את הייחוד וההבדל שבין אומות העולם לכלל ישראל, אומות העולם הגם שחפצים הם בקרבת אלוקים מכל מקום אין הם מוכנים להקריב את הנאות העולם הזה, את מעשיהם המכוערים כדי להשיג קרבה זו, אך כלל ישראל אינם כן למען השגת קרבת ה' הם מוכנים להפקיר את כל רכושם ולזכות לקבלת פני שכינה, הנה כי כן זו יסודה ועיקרה של מצוות העליה לרגל להניח כל הונו ורכושו של האדם ולעלות לירושלים לקבל פני שכינה, והלא דין הוא שמי שאין לו קרקע אינו עולה לרגל, ונמצא שבמצוה זו של רגלים בא לידי ביטוי ההבדל התהומי בין עם ישראל לשאר אומות.

וַיַּעַשׂ בְּלֶק כַּאֲשֶׁר דָּבָר בְּלַעַם וַיַּעַל בְּלֶק וַיִּבְלַעַם פֶּרַ וַאֲלֵי בַמִּזְבֵּחַ (פרק כ"ג פסוק ב')

למה בפעם הראשונה כתיב ויעל בלק ובלעם פר ואיל וב' פעמים האחרונים כתיב שרק בלק העלה?

וביאר בספר טעמא דקרא על פי מה שכתוב בגמרא נדה (ל"א.) על דבר זה נסמית עינו של בלעם וכו' שאמר ומספר את רובע, ולכך כתיב אחר כך "שתום העין" ואם כן היה בעל מום ובעל מום פסול להקריב אפילו בבמה כמבואר בזבחים (טז.), ואפילו בב"נ כדאיתא בבראשית רבה (פ"ל ס"ו גבי נח), ואף על גב דבסנהדרין (קה.), מבואר שגם מתחלה היה חגר ברגלו מהאתון שלחצה את רגלו (ועי' מהרש"א שם ובבעל הטורים פ' וילך שפי ובחזקוני בלק פ' גדר מזה), וכבר פירש"י שם דבוקא דאטמא שף מדוכתי' ואין זה מחוסר אבר וכשר בבני נח כמו בבמה דידהו מה שאין כן סומא דהוי מחוסר אבר כמבואר בזבחים (ס:): (ובתוס' שם כתבו דוקא נחטטה וגם כאן נחטטה כמש"כ רש"י בפסוק שתום העין).

<p>העלון נתרם להצלחת התורם ובני ביתו בכל מעשה ידיהם ולע"נ ר' מרדכי ב"ר בנימין גוטנרמן זצוק"ל נלב"ע ט"ז אייר תשפ"ג ולע"נ ר' ישראל מאיר בן ר' ישראל יוטקובסקי זצוק"ל נלב"ע י"ח תמוז ולע"נ הרבנית מרת טובה גיטל בת ר' אורי שרגא הכהן בייפוס ע"ה נלב"ע יז תמוז תשע"ב אשת הרה"ג ר' שמחה ב"ר יוסף זצוק"ל רב ואב"ד מודיעין עילית</p>
<p>ולרפ"ש הרב אליעזר בן מרים בתושח"י והרב אברהם בן שרל בתושח"י ולזרע של קיימא לאברהם בן מיכל ונעמי בת אסתר יהודית בקרוב ובנקל לע"נ מרן ראש הישיבה הרה"ג ר' ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אידלשטיין זצוק"ל נלב"ע י' סיון תשפ"ג ת.נ.צ.ב.ה.</p>
<p>ולע"נ סבתי מרת מלכה בת ר' צבי יצחק קריזר ע"ה נלב"ע י"ב תשרי תשפ"ג</p>

ניתן לקבל את העלון במיל: 4157546@gmail.com

אפשר לבקש גם בפלאפון אבל רק בין הסדרים 0534157546

ניתן להוריד את העלון באתר דרשו, ביום חמישי. הדרכה: נכנסים לדרשו ובוחרים הורדת עלונים, לחפש עלון בשם פנינים נפלאים, (לעלון קוראים פניני הפרשה – פנינים נפלאים).

פניני הפרשה

פנינים נפלאים לפרשת בלק

שנלקטו ע"י הרב אברהם פוליאס

גליון מס' 294

וַיֵּרָא בְּלֶק בֶּן צְפוּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יְשׂרָאֵל לְאֶמְרֵי, וְכוּ' וַיִּגַּר מוֹאֵב מִפְּנֵי הָעַם מֵאֵד כִּי רַב הוּא וַיִּקְּץ מוֹאֵב מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (פרק כ"ב פסוק ב')

כתוב ברש"י ד"ה "בעת ההוא" לא היה ראוי למלכות מנסיכי מדין היה, וכיון שמת סיחון מנוה עליהם לצורך שעה.

למה עד כאן לא משעינו מי הוא בלק והול"ל וירא בלק בן צפור מלך מואב ולא לאחר עד סוף פסוק ג' ששם נאמר ובלק בן צפור מלך למואב? ועוד ויגר מואב הול"ל ויגר בלק כמו שפתח וירא בלק או הול"ל לפתוח וירא מואב? ועוד מאי ויקץ מואב דאם נתייראו שילחמו בהם או אנגריא לא שנה לשון ויקץ אלא נתייראו? ועוד מאי נתייראו הרי ידעו שאסור לישראל ליכנס לארצם בלי רשותם כמו שכתוב וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה? ועוד מאי ויאמר מואב אל זקני מדין הול"ל ויאמרו זקני מואב או ויאמר מואב אל מדין, וכ"ה במדרש וע"ש דצור ממלכי מדין הוא בלק (וביהושע י"ג) כתיב ואת"נשיאי מדין וגו' ואת צור וגו' נסיכי סיחון והיינו שהם היו שרים של סיחון ג"כ?

וביאר בספר טעמא דקרא שהתורה באה לספר איך מלך בלק על מואב ובתחלה מספר שבלק שהיה מנסיכי סיחון ומסתמא השתתף גם כן במלחמת סיחון וראה במלחמה את כל מה שעשו ישראל לאמורי ועדיין לא היה אז מלך על מואב ואחר כך מואב נתייראו מאד מישראל ולא שנתיראו ממלחמה שהרי ידעו ציווי הקב"ה אל תצורם רק שנתיראו שילחכו את כל סביבותיהם וממילא יהיו כפופים תחת יד ישראל ובזה קצו להיות תח"י ישראל {כמ"ש במלכים א' י"א ויקץ בישראל וימלוך על ארם} והלכו לשאל עצה מזקני מדין דהיינו נשיאי מדין שהיו שרי סיחון וידעו איך נלחמו ישראל וחשבו שהם ידעו איך צריך להלחם עם ישראל והם יעצום שבלק שראה בעיניו כל סדר המלחמה בודאי ידע איך להלחם אתם ולכן המליכוהו אז וזהו ובלק וגו' מלך למואב בעת ההיא שהמליכוהו אז, ואחר כך שלח לבלעם שיבוא לקללם.

וַיֵּרָא בְּלֶק בֶּן צְפוּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יְשׂרָאֵל לְאֶמְרֵי, וְכוּ' וַיֹּאמֶר מוֹאֵב אֶל זְקֵנֵי מִדְיָן עֲתָה יִלְחֲכוּ הַקְּהָל אֶת כָּל סְבִיבֵיתֵינוּ כְּלַחֵף הַשּׁוֹר אֶת יָרֵק הַשְּׂדֵה וּבְלֶק בֶּן צְפוּר מֶלֶךְ לְמוֹאֵב בָּעֵת הַהוּא (פרק כ"ב פסוקים ב'-ד')

מדוע לא הזכיר תוארו של בלק "מלך מואב" כמו שנאמר בהמשך "ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא"?

וביאר רבינו בחיי שכאן גילה לנו הכתוב פחדו הגדול של בלק ממה שחסרו שני המלכים האלה סיחון ועוג ואם כן ביאר הכתוב כי מן היום שראה את כל אשר עשה ישראל לאמורי לא היה מחשיב עצמו למלך ולכן כתוב וירא בלק בן צפור את כל וכו' ויהיה בעת ההיא בעת שנאבד האמורי כלומר כשמתו אבל משמתו לא היה מחשיב עצמו למלך.

וַיִּשְׁלַח מְלָאכִים אֶל בְּלַעַם בֶּן בְּעֹר פְּתוּרָה אֲשֶׁר עַל הַנֶּהָר אֲרָץ בְּנֵי עַמּוֹ לְקַרְא לוֹ לֵאמֹר הֲנֵה עִם יָצָא מִמִּצְרַיִם הֲנֵה כֹּסֶה אֶת עֵין הָאָרֶץ וְהוּא יִשֵּׁב מִמְּלִי (כ"ב ה')

כתוב בגמרא בבא בתרא (יד:): משה כתב ספרו ופרשת בלעם.

לכאורה תמוה הלא משה כתב כל התורה על פי נבואה ומה שייך לומר שכתב פרשת בלעם בפני עצמה?

וביאר המהרי"ל דיסקין שנבואה באה על ידי משל והנביא צריך לפותרו אלא שדבר זה תלוי כל אחד כפי מדרגתו שכל שנפשו זכה ובהירה יראה הפתרון ביתר ברירות ובהירות וזהו שסבר בלעם שיוכל לפתור נבואתו בפתרון רע לכלל ישראל ותקויים נבואתו כפי הפתרון הרע שיפתור

אותו כעין מה שמצאנו בחלומות שהפתרון הולך אחר הפה אך חסד היה מעם הקב"ה אשר נתן לבלעם נבואה ופירשה עם כוונותיה כדי שלא יוכל להפך שום חלק ממנה לרע נמצא איפוא שבשאר התורה השיג משה כל הנבואות שנאמרו ביתר ברירות כפי מדרגתו ומדרגת נבואתו ולכן לא היה רק כמעתיק בעלמא אלא כמנבא מחדש כל הנבואות שנובאו כבר שונה הדבר בפרשת בלעם שכבר השיג בלעם את כל הפירושים והכוונות שהיו שייכים לנבואתו שהרי אם היה איזשהו פירוש שלא נתפרש לו לטובה היה מהפכו לרעה זהו שאמרו חז"ל משה רבנו כתב את פרשת בלעם היינו בזה היה משה רבנו רק כמעתיק בעלמא שלא השיג בה דבר יותר ממה שנתפרש לבלעם.

ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ כי ידעתי את אשר תברך מברך ואשר תאר יואר (פרק כ"ב פסוק ו') (הרב חיים צורן שליט"א) למה בברכה כתוב מבורך לשון עבר ובקללה כתוב בלשון עתיד? וביותר קשה למה באמת בלק לא ביקש מבלעם שיברך את מואב במקום שיקלל את בני"?

וביאר העמק דבר דבאמת לא היה בכחו לברך אלא ידע ע"י כישוף וחכמת איצטגינות מי שמזלו יפה וברכו ומקבל שכרו אבל בלק ידע היטב זה הענין ואמר כי יודע הוא את אשר תברך מבורך מכבר אך ואשר תאר יואר עינו הרעה פועלת באמת להחיל קללה אפי' על מי שאינו מקולל מקודם ע"כ הוא מבקש שיקלל את העם ולא שיברך את מואב שיהיו ניצולים מרעת ישראל.

שם:

מדוע נקט בלק בלשון הווה ביחס לברכה באומרו "מבורך" ואילו בקללה אמר "יואר" בלשון עתיד? וביאר השפת אמת שבאמת אין לרשע כלל כח לברך כי רק טוב עין הוא יבורך (משלי יב ט) והוא יברך ולא רע עין, אולם מי שגם הרשע אינו יכול לקללו ואין הקללות שולטות בו זו ראייה שהוא מבורך באמת, ולכן אמר בלק לבלעם "אשר תברך" היינו מי שאינך יכול לקלל אלא רק לברך, וזו ראייה שהוא "מבורך" ואולם "ואשר תאר" מי שהנך יכול לקלל הרי קללותיך שולטות בו והוא אכן "יואר".

וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם ויבאו אל בלעם וידברו אליו דברי בלק (כ"ב ז') כתוב ברש"י ד"ה וקסמים בידם" דבר אחר קסם זה נטלו בידם זקני מדין אמרו אם יבא עמנו בפעם הזאת יש בו ממש ואם ידחנו אין בו תועלת לפיכך כשאמר להם לינו פה הלילה אמרו אין בו תקוה הניחוהו והלכו להם וכו'.

מהו הקסם שהיה בידם?

ומבאר הרבי עקיבא איגר שנבואה באומות העולם ישנם ג' דרגות או יותר ממשה רבינו או כמשה או פחות ממשה אמרו זקני מדין אם יבא עמנו מבלי לשאול ולבקש מה' יש בו ממש כי אז הוא יותר ממשה שכל דבר שאל מה' ובלעם לא ואם ידחנו כלומר ישאל מהקב"ה אין בו תועלת משום שאז הוא כמשה וכמו שבלעם קלל משה כנגד מברך וכשאמר להם לינו פה הלילה אז הבינו שאין בו אפי' תקווה משום שהוא אפילו פחות ממשה שדיבר עם ה' במראה ולא בחלום ובלעם מדבר רק בלילה בחלום. (יש"כ להרב חיים צורן שליט"א על הדברים הנפלאים)

ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבת אתכם דבר כאשר ידבר ה' אלי וישבו שרי מואב עם בלעם (פרק כ"ב פסוק ח')

לכאורה מה הבדל בין דרגת נבואתו של בלעם לעומת דרגת נבואת משה רבינו?

וביאר מרו הגר"ח מבריסק משל לשני מלכים שהיו צריכים לדון בנושא חשוב בענייני המלוכה שלח המלך האחד שליח מטעמו אל עמיתו המלך השני כדי לשוחח עמו, ברור הדבר שאותו שליח האמור לנהל את המשא ומתן בשם המלך, צריך להיות מקורב מאד למלך כדי שיינתן בו המלך את אמונו ויטייל עליו שליחות נכבדה כזו, ובוודאי שעליו להיות חכם ונבון כדי שיידע להסביר היטב את כוונת המשלח ויידע להעביר את השליחות כצורתה, אך המלך השני שיגר את תשובתו בכתב על ידי שליח ברור כי שליחות זו יכולה להתבצע אף על ידי שליח פשוט, כי הרי כל פעולתו היא

מסירת מכתב גרידא, וזהו ההבדל בין משה לבלעם, משה רבינו היה שלוחו של מקום למסור את הדברים בעל פה ועמו נדבר הקב"ה פה אל פה במראה ולא בחידות, וודאי שהיתה מעלתו נשגבה מאד מאד, אך להבדיל בלעם צריך היה רק למסור את אשר אמר לו הקב"ה כאומרו "אשר ידבר ה' אותו אדבר" ובוודאי שלשם כך לא צריך לא קרבה למלך ולא כל מעלה מיוחדת אחרת.

ויקם בלעם בבקר ויאמר אל שרי בלק לכו אל ארצכם כי מאן ה' לתתי להלך עמכם (כ"ב י"ג) אם היה כח בדבר בלעם להזיק ולהועיל אם לא אם תאמר היה איך אפשר שיהיה כח בבשר ודם לשנות גזירת הבורא ואם הבורא גזר על ישראל שאמר כי ברוך הוא איך יש כח בקללתו לשנות מה שנגזר וא"ת לא היה ממש בקללה א"כ למה מנעו הקב"ה ואמר לו לא תאור את העם יקלל בלעם כל היום ובלבד שיברך הקב"ה?

וביאר רבינו בחיי בזה כי גלוי וידוע לפניו ית' דבר המגפה העתיד להיות וכדי שלא יאמרו בשביל קללתו של בלעם באה המגפה ע"כ מנעו מלקלל אבל ודאי לא היה לבלעם שום כח מצד דבורו לא בברכה ולא בקללה.

ויקם בלעם בבקר ויאמר אל שרי בלק לכו אל ארצכם כי מאן ה' לתתי להלך עמכם, ויען בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ה' אלהי לעשות קטנה או גדולה (פרק כ"ב פסוקים י"ג-י"ח)

למה בפסוק י"ג הזכיר שרי בלק באותן שהיו פחותין ובאלו שהיו רבים ונכבדים אמר עבדי בלק? וביאר רבינו בחיי כי בלעם היה גבה עינים ורחב לבב והראשונים שבאו לפניו בהכנעה ודברו לו בלשון רכה הזכירים בהם שרים אבל אלו שדברו אליו בגאווה כמו שכתוב כה אמר בלק בן צפור אל נא תמנע מהלוך אלי קראם עבדים לבאר כי היו שפלים בעיניו.

ויען בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ה' אלקי לעשות קטנה או גדולה (פרק כ"ב פסוק י"ח)

כתה הסטיפולר שבלעם אמר כל הזמן רק על כסף וזהב אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב, ובלק לא הזכיר רק כבוד כבד אכבדך האמנם לא אוכל כבדך כי כסף וזהב לא הי' בדעתו ליתן רק כבוד יכול ליתן לו כמה שירצה.

שם:

כתוב ברש"י ד"ה "מלא ביתו כסף וזהב" למדנו שנפשו רחבה.

ונשאלתי הרי גם ר' יוסי בן קיסמא אמר אם תתן לי כל כסף וזהב שבעולם?

וביאר בספר טעמא דקרא דר' יוסי בן קיסמא אמר כל כסף וזהב שבעולם זה דבר שבודאי אי אפשר ועל כן גוזמא קאמר, אבל בלעם הרשע נתן קצבה ואמר מלא ביתו כסף וזהב ובודאי רצה שיתנו לו כך.

ויקם בלעם בבקר ויחבש את אתנו וילך עם שרי מואב (פרק כ"ב פסוק כ"א)

כתוב ברש"י ד"ה "ויחבש את אתנו מכאן, שהשנאה מקלקלת את השורה, שחבש הוא בעצמו, אמר הקב"ה, רשע, כבר קדמך אברהם אביהם, שנאמר וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמורו (בראשית כב, ג).

לכאורה מה הדמיון בין מעשה אברהם אבינו שהזדרז לקום כדי לקיים מצוות ה', למעשה בלעם הרשע?

וביאר אדמו"ר מקאצק שנראה לפרש כי בלעם הזדרז להשכים בבוקר כדי לעקור את ישראל בקללתו, ועל כך אמר לו הקב"ה רשע, כבר קדמך אברהם אביהם, שהרי גם אברהם אבינו אשר השכים לקום כדי לקיים רצון הקב"ה ולעקוד את בנו יצחק היה גורם בכך לעקירת האומה הישראלית בהפרת ההבטחה "כי ביצחק יקרא לך זרע", ועל כך אמר הקב"ה שגם כאשר השכים אברהם בבוקר והזדרז לקיים רצון ה' מכל מקום היות ועל ידי זה היה נעקר כלל ישראל, ועל כן לא נגמר המעשה ולא הגיע לכלל ביצוע, וכל שכן אתה הרשע שרצונך לעקור את ישראל נגד רצון